
(пълно наименование на училището и населено място)

УТВЪРЖДАВАМ: _____

(подпис и печат)

ДИРЕКТОР: _____

(име и фамилия)

ПРОЕКТ НА УЧЕБНА ПРОГРАМА
ЗА РАЗШИРЕНА И ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДГОТОВКА В ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА 3. КЛАС

за учебната _____ / _____ година

32 учебни седмици по 1 час седмично

32 часа годишно

Дата: _____

Изготвил: _____

(име и фамилия)

I. Кратко представяне на учебната програма

Примерната учебна програма по български език и литература за 3. клас за разширена и допълнителна подготовка в избираеми учебни часове е насочена към затвърдяване, обогатяване и разширяване на езиковите, литературните, комуникативноречевите и социокултурните компетентности, формирани в общообразователната подготовка. Чрез разнообразни практически, творчески, игрови и екипни дейности тя подпомага развитието на грамотността, читателската култура и уменията за устно и писмено общуване.

Програмата е разработена в съответствие с държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, Наредба № 5 от 30.11.2015 г., учебната програма по български език и литература за 3. клас и изискванията за организация на избираемите учебни часове. Съдържанието обхваща езиково и литературно обучение и създаване на текстове.

Учебното съдържание следва основните теми за 3. клас: звуков състав и строеж на думата; корен, представка и сродни думи; лични местоимения, лице и число на глагола и спомагателен глагол съм; степенуване и правопис на прилагателни имена; пряко и преносно значение, синоними; възклицателни и подбудителни изречения. Развиват се умения за определяне на тема и ключови думи, създаване на съчинение и лично писмо, подробен преразказ, писмен отговор и редактиране на текст.

Системно се усъвършенстват уменията за четене с разбиране и изразително четене, за извличане и интерпретиране на информация от художествени и нехудожествени текстове и за създаване, преразказване и редактиране на текстове. Занимателните задачи, дискусиите, ролевите и екипните дейности създават условия за самостоятелна и съвместна работа и развиват наблюдателност, езиков усет, въображение, инициативност, самоконтрол и самооценка.

II. Очаквани резултати от обучението по български език и литература в края на 3. клас

В края на 3. клас ученикът прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички, на звучни и беззвучни съгласни и на думи с група съгласни; разграничава корен и представка и разпознава сродни думи. Разпознава личните местоимения и спомагателния глагол съм, определя лице и число, употребява правилно местоименията и глаголните форми, различава пряко и преносно значение на думата и синоними и разпознава съобщителни, въпросителни, възклицателни и подбудителни изречения.

Ученикът извлича конкретна информация и интерпретира факти и идеи от художествени и нехудожествени текстове; прави подробен писмен преразказ, съчинява текст по зададена тема, преживяна случка или словесна опора, пише лично писмо и редактира собствен текст. Проследява епизодите и взаимоотношенията между героите, открива художествено описание, епитет и сравнение, изразява аргументирано отношение към прочетеното и участва в екипни, игрови и сценични дейности.

III. Учебно съдържание

Учебна седмица	Тема	Компетентности като очаквани резултати	Основни понятия	Примерни дейности
1.	Преговор от 2. клас. Текст, изречение, дума. Език и реч	Осмисля ролята на езика в общуването и езиковото разнообразие в света. Разглежда текста като сбор от свързани по смисъл изречения. Запознава се с етимологията на думата азбука и с някои букви от глаголицата. Разграничава начини и средства за общуване и се ориентира в комуникативно-речевата ситуация.	глаголица	Чете кратък текст и отбелязва вярното твърдение. Разпознава поздравя на различни езици и ги превежда. Подрежда букви в дума и открива скрити думи. Участва в устни и писмени комуникативни ситуации.
2.	Преговор от 2. клас. Строеж на езика. Устна и писмена реч	Разбира връзката между текст, изречение, дума, звук и буква. Ориентира се в комуникативно-речевата ситуация. Осмисля ролите при устното и писменото общуване. Разграничава пряко от непряко общуване.	текст; изречение; дума; звук; буква; устна реч; писмена реч	Чете кратък текст и отбелязва вярното твърдение. Припомня си строежа на езика чрез схема. Подрежда изречения в текст, прави звуков анализ, отговаря на въпроси и поправя правописни грешки.
3.	Ударение. Изговор и правопис на гласните и съгласните. Текстовете, които мога да създавам	Разграничава ударена от неударена сричка. Открива несъответствия между изговор и правопис на гласни звукове и звуковата промяна на звучни съгласни пред беззвучни. Пише правилно буквите на гласните и звучните съгласни. Актуализира знанията и уменията за създаване на текстове.	ударение; ударена сричка; неударена сричка; гласен звук; съгласен звук	Чете текст и отбелязва вярното твърдение. Прилага правила за проверка на правописа на гласни и съгласни, попълва пропуснати букви и подрежда храни в пирамида за здравословно хранене. Допълва изречения до смислово завършен текст.
4.	Изговор и правопис на с пред звучни съгласни в началото на думата. Текстовете, които мога да създавам	Открива звуковата промяна на беззвучния съгласен с пред звучни съгласни в началото на думата. Пише правилно с пред звучни съгласни. Актуализира знанията и уменията за създаване на текстове.	беззвучен съгласен; звучен съгласен; правописна проверка	Чете текст и отбелязва вярното твърдение. Проверява правописа на с и з, попълва пропуснати букви и преписва вярно текст. Решава задача в плетеница. Пише съчинение по дадено начало и текст на съобщение.

5.	Изговор и правопис на т пред звучни съгласни в средата на думата. Речева учтивост	Попълва изпуснати думи в текст съобразно значението им. Открива звуковата промяна и пише правилно беззвучния съгласен т пред звучни съгласни в средата на думата. Уместно употребява езикови средства и прилага правила за речева учтивост при съгласие и несъгласие.	звучен съгласен; беззвучен съгласен; речева учтивост; съгласие; несъгласие	Попълва думи в текст според значението им и упражнява правописа на т пред звучни съгласни. Допълва подходящи думи и изрази за учтивост и анализира ситуации на съгласие и несъгласие. Изпълнява допълнителна задача.
6.	Изговор и правопис на думи с група съгласни. Речева учтивост	Открива несъответствия между изговор и правопис на думи с група съгласни и прилага начини за проверка. Дава примери за речева учтивост и прилага правилата при изразяване на съгласие или несъгласие.	група съгласни	Чете текст и отговаря на въпроси. Открива и записва думи с група съгласни, допълва т и пише думи за проверка. Анализира правилата за речева учтивост в различни комуникативни ситуации.
7.	Корен на думата. Сродни думи. Писане на съобщение	Разграничава корена като най-важна значеща част на думата. Разпознава сродни думи по общия им корен. Ориентира се в комуникативно-речевата ситуация и съставя кратки съобщения чрез електронни и неелектронни средства.	корен; сродни думи	Чете стихотворение и отбелязва вярно твърдение. Разпознава сродни думи и определя корена им. Съставя и проверява сродни думи. Пише съобщение, като работи в група.
8.	Образуване на думи с помощта на представки. Писане на електронно съобщение	Разграничава представката като словообразуваща част на думата и осмисля смислоразличителната ѝ роля. Ориентира се в комуникативно-речевата ситуация и съставя кратки електронни и неелектронни съобщения.	представка	Чете текст с разбиране. Работи в група и образува думи с представки, за да опише природна картина. Обяснява правописни особености. Пише електронни съобщения за различни ситуации.
9.	Правопис на думи с представки. Текст. Тема на текста. Ключови думи в текста	Пише правилно думи с представки. Определя темата на текста. Съставя кратък текст по дадена тема.	ключови думи	Чете текст, отговаря на въпрос и открива думи, образувани с представки. Изпълнява тестова задача. Определя темата и ключовите думи в текст. Изпълнява допълнителна задача.

10.	Правописна проверка чрез сродни думи. Текст. Тема на текста. Заглавие на текста	Открива правописни особености на сродни думи и прави правописна проверка чрез тях. Определя темата на текста.	сродни думи; дума за проверка; тема на текста; ключови думи	Чете текст и открива верните твърдения. Чете и преписва скоропоговорка, отбелязва правописни особености и думи за проверка. Разчита и преписва пословица. Работи с гатанки и съставя кратък текст по дадена тема.
11.	Лични местоимения. Учита форма на личното местоимение вие. Устен преразказ на нехудожествен текст	Разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена на лица и предмети. Извлича конкретна информация от нехудожествен текст и го преразказва устно.	лично местоимение	Чете текст и открива вярно твърдение. Разпознава лични местоимения и определя лицето и числото им. Попълва местоимения според речевата ситуация. Прави устен преразказ по план и ключови думи.
12.	Правопис и употреба на личните местоимения. Устен преразказ на нехудожествен текст	Знае правописните особености на личните местоимения аз, той и на учтивата форма Вие. Употребява правилно формите на личните местоимения. Извлича информация и преразказва устно достъпен научнопопулярен текст.	Вие – учитва форма на личното местоимение; преразказ	Чете текст, отбелязва вярното твърдение и открива личните местоимения. Попълва аз и той, избира подходяща употреба на учтивата форма Вие и редактира преразказ на нехудожествен текст. Затвърдява правописни знания.
13.	Глагол. Лице и число на глагола. Поздравителни картички за Коледа и Нова година	Разпознава глагола като част на речта. Определя лице и число на глагола. Пише текст на поздравителна картичка.	глагол; лице; число; поздравителна картичка	Чете текст и изпълнява задачи за разпознаване на глаголи и определяне на лицето и числото им. Допълва глаголи в текст. Актуализира знания за коледните символи и пише поздравителни картички.
14.	Образуване на глаголи с представки. Изговор, правопис и употреба на глаголите. Коледно	Разграничава представката като словообразуваща част. Пише правилно глаголи с представки, като прилага начини за проверка. Изговаря, пише и употребява уместно различни форми на глаголите и прилага знанията си в	глагол; представка; глаголна форма; лице; число	Чете текст, открива глаголи и ги групира според броя на представките. Определя лице и число и записва основната им форма. Променя глаголни форми и участва в коледно състезание с езикови

	състезание	състезателни задачи.		задачи.
15.	Спомагателен глагол съм. Подробен преразказ на приказка	Разпознава думата съм като спомагателен глагол. Прави подробен преразказ на кратък художествен повествователен текст – приказка.	спомагателен глагол съм	Чете текст и отговаря на въпроси. Открива формите на спомагателния глагол съм и определя граматичните им характеристики. Съставя изречения с лични местоимения и пише подробен преразказ по план и ключови думи.
16.	Съществително име. Образуване на съществителни имена с представки. Поправка на подробния преразказ на приказката Чудните неща	Разпознава, изговаря и пише правилно съществителни имена. Разграничава съществителни имена, образувани с представки, и пише правилно представките. Поправя подробния преразказ на приказка.	съществително име; представка; подробен преразказ; редактиране	Чете текст и отговаря на въпроси. Открива и групира съществителни имена със и без представки. Работи в екип, чете по роли и поправя подробния преразказ чрез въпроси за самопроверка.
17.	Изговор и правопис на съществителните имена с представки. Преразказ на басня	Изговаря, пише правилно и употребява уместно съществителни имена с представки. Прави подробен писмен преразказ на кратък художествен повествователен текст – басня.	съществително име; представка; басня; подробен писмен преразказ	Чете басни и отговаря на въпроси. Изпълнява задачи за изговор, правопис и употреба на съществителни имена с представки. Прави подробен писмен преразказ на басня по план и ключови думи.
18.	Прилагателно име. Образуване на прилагателни имена с представки. Поправка на преразказа на баснята „Заек и костенурка“	Разпознава прилагателното име, определя рода и числото му и го съгласува със съществителното. Изговаря и пише правилно формите му. Разграничава представката като словообразуваща част и поправя подробния преразказ.	прилагателно име; род; число; съгласуване; представка	Чете приказка, отбелязва вярно твърдение и открива прилагателни имена с представки. Работи с кръстословица и съставя изречение. Поправя подробния преразказ на баснята чрез въпроси за самопроверка.
19.	Степенуване на прилагателните	Познава частиците за образуване на степенувани прилагателни имена и разбира кога	степенувано прилагателно	Чете текст и отбелязва верните твърдения. Открива и групира

	имена. Редактиране	се употребяват. Редактира текст.	име; редактиране	степенувани прилагателни имена според частиците за степенуване. Допълва подходящи частици и подобрява текстове чрез редактиране.
20.	Употреба и правопис на степенуваните прилагателни имена. Редактиране	Пише правилно и употребява уместно степенуваните прилагателни имена. Редактира текст.	степенувано прилагателно име; частици по- и най-; редактиране	Чете текст и отговаря на въпрос. Степенува прилагателни имена, допълва пропуснати букви и сравнява приказни герои по техни качества. Редактира текст чрез усвоените начини.
21.	Правопис на прилагателните имена с двойно -нн-. Съчинение описание	Определя кога формите на прилагателните имена за женски и среден род и за множествено число се пишат с двойно -нн-. Изговаря, пише и употребява правилно прилагателни имена. Прави писмено описание на наблюдаван предмет, животно или растение.	съчинение описание	Чете текст и отговаря на въпрос. Открива прилагателни имена с двойно -нн-, допълва -н- или -нн- и образува съответните форми. Открива животно по описание и пише съчинение описание по примерен план.
22.	Пряко и преносно значение на думата. Употреба на думите в пряко и преносно значение. Поправка на съчинение описание	Определя прякото и преносното значение на думата и употребява думи в пряко и преносно значение. Поправя съчинението описание.	пряко значение; преносно значение	Чете текст и отговаря на въпроси. Открива думи и изрази в пряко и преносно значение и разграничава римувана от обикновена приказка. Съставя изречения и поправя съчинението описание.
23.	Синоними. Съчинение по преживяна случка	Разпознава синонимите като близки по значение думи и ги разграничава от сродните думи. Съчинява писмен текст по преживяна случка.	синоними	Чете стихотворение и отговаря на въпрос. Записва синоними, разграничава синоними от сродни думи и съставя подобна задача. Редактира текст за избягване на повторения и правописни грешки. Пише съчинение по преживяна случка.
24.	Употреба на	Използва синоними за избягване на дразнещи	синоними;	Чете текст и изпълнява задачите към

	синонимите в речта. Поправка на съчинение по преживяна случка	повторения. Подбира думи според езиковия контекст и комуникативната ситуация. Поправя съчинението по преживяна случка.	повторение; езиков контекст; редактиране	него. Допълва изречения с подходящи думи и открива глаголи в кръстословица. Записва синоними на казвам. Поправя съчинението чрез въпроси за самопроверка.
25.	Преобразуване на съобщителни и въпросителни изречения. Съчинение по предложен литературен герой	Разпознава, образува и преобразува съобщителни и въпросителни изречения и ги употребява според комуникативната ситуация. Съчинява писмен текст по словесна опора – предложен литературен герой.	съобщително изречение; въпросително изречение; преобразуване; литературен герой	Чете текст и отговаря на въпроси. Открива съобщителни и въпросителни изречения и преобразува съобщително изречение във въпросително. Съставя изречения по визуална опора и пише съчинение по предложен литературен герой.
26.	Възклицателно изречение. Употреба на възклицателни изречения. Поправка на съчинение по предложен литературен герой	Определя изречението, с което се изразяват чувства, като възклицателно. Оформя пунктуационно края му и го употребява според комуникативната ситуация. Поправя съчинението по предложен литературен герой.	възклицателно изречение	Чете текст и отговаря на въпроси. Открива възклицателни изречения, допълва подходящи възклицателни думи и поставя препинателни знаци. Поправя съчинението чрез въпроси за самопроверка.
27.	Подбuditелно изречение. Употреба на подбuditелни изречения. Съчинение по дадена тема – Градът на бъдещето	Разграничава подбuditелните изречения за заповед, молба, съвет и забрана. Оформя пунктуационно края им и ги употребява според ситуацията. Пише съчинение по зададена тема.	подбuditелно изречение	Чете текст и отговаря на въпроси. Разпознава подбuditелни изречения за молба, съвет, заповед и забрана. Попълва текст с подходящи глаголи. Пише съчинение по зададена тема по план и ключови думи.
28.	Преобразуване на съобщителни изречения във възклицателни. Поправка на	Преобразува съобщителни изречения във възклицателни. Поправя съчинението по дадена тема.	съобщително изречение; възклицателно изречение; преобразуване;	Чете текст и открива доказателства по зададен въпрос. Преобразува съобщителни изречения във възклицателни с подходящи думи и изрази. Поправя съчинението по

	съчинение по дадена тема		редактиране	зададена тема чрез въпроси за самопроверка.
29.	Преобразуване на подбудителни изречения. Писмен отговор на поставен въпрос	Преобразува подбудителни изречения и ги оформя пунктуационно. Използва факти и идеи от нехудожествен научнопопулярен текст при писмен отговор на поставен въпрос.	подбудително изречение; преобразуване; препинателен знак; писмен отговор	Чете текст и изпълнява задачите към него. Преобразува съобщително изречение в подбудителни за изразяване на молба, съвет, заповед или забрана и поставя подходящи препинателни знаци. Пише отговор на поставен въпрос.
30.	Годишен преговор. Текст. Тема на текста. Ключови думи. Поправка на писмен отговор на поставен въпрос	Определя темата и ключовите думи в текста. Разграничава и оформя пунктуационно видовете изречения по цел на изказване. Подрежда думи в изречение. Поправя писмения отговор на поставения въпрос.	текст; тема на текста; ключови думи; видове изречения; редактиране	Чете текст, определя темата, ключовите думи и вида на изречението. Съставя текст от изречения в плетеница, поставя препинателни знаци и подрежда думи в скоропоговорка. Поправя писмения отговор чрез въпроси за самопроверка.
31.	Годишен преговор. Строеж на думата. Думата като част на речта. Съставяне на лично писмо	Разпознава думи в пряко и преносно значение, сродни думи и синоними. Открива думи с две представки. Определя граматическите категории на личното местоимение, глагола, съществителното и прилагателното име. Съставя лично писмо.	лично писмо	Открива думи в преносно значение, сродни думи, синоними и представки. Определя граматическите категории на частите на речта и редактира лично писмо. След обсъждане съставя лично писмо, като спазва правописните правила.
32.	Годишен преговор. Звукове и букви. Поправка на лично писмо	Пише правилно гласни в крайна сричка, звучни съгласни пред беззвучни и думи с група съгласни. Пише правилно беззвучните съгласни с и т пред звучни съгласни. Поправя лично писмо.	гласен звук; съгласен звук; група съгласни; правописна проверка; лично писмо	Чете скоропоговорки с правилно произношение и научава част от тях наизуст. Попълва съществителни имена в кръстословица и открива заглавие на българска народна приказка. Редактира личното писмо чрез въпроси за самопроверка.

IV. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците

Знанията и уменията на учениците в 3. клас се оценяват системно чрез устни и писмени форми на проверка, практико-приложни и творчески задачи, четене с разбиране и изразително четене, създаване и редактиране на текст, наблюдение, самостоятелна и екипна работа и самооценка. Оценката е с качествен показател и има формиращ характер. Отчитат се индивидуалният напредък, грамотността, разбирането и интерпретирането на текст, логическата и смисловата свързаност на създадените текстове, уместната употреба на езикови средства и способността за самоконтрол.

V. Дейности за придобиване на ключовите компетентности и междупредметни връзки

Разнообразните читателски, езикови, комуникативни, творчески, игрови и екипни дейности подпомагат овладяването на българския език и литература, изграждането на ключови компетентности и личностното развитие на учениците.

№	Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
1.	Компетентности в областта на българския език	Откриване на корен и представка; образуване на думи; редактиране чрез местоимения; съставяне на лично писмо; подбор и подреждане на информация.
2.	Умения за общуване на чужди езици	Сравняване на примери с фонетични или графични различия между българския и изучавания чужд език.
3.	Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите	Използване на числови данни от енциклопедии, учебници и други източници за съставяне на изречения и кратки текстове.
4.	Дигитална компетентност	Четене от дисплей; извличане, подбор и представяне на достъпна информация от дигитални източници; създаване на електронно лично писмо.
5.	Умения за учене	Изразително четене, четене по роли и подборно четене; откриване на епитет, сравнение и описание; извличане на информация; преразказване по план; оценяване и редактиране на текст.
6.	Социални и граждански компетентности	Използване на различни по цел на изказване изречения за защита на мнение; прилагане на речев етикет; уважително обсъждане на постъпките и качествата на героите.
7.	Инициативност и предприемчивост	Планиране и създаване на съчинение; подготовка и представяне на личен или групов проект; избор на стратегия и разпределяне на задачи.
8.	Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Сценично представяне на литературни и фолклорни произведения; илюстриране на епизоди; рецитиране; устен разказ за прочетена книга.
9.	Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Самостоятелно четене, обсъждане и създаване на кратки текстове, свързани със здравословния начин на живот и опазването на природата.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.